



HANDLEIDING LEERKRACHTEN

VOORBEREIDING **PAARSE VRIJDAG**

en alle andere dagen

PAARSE VRIJDAG

9 oktober 2026

WAT ZIT ER IN DE HANDLEIDING?

Super waardevol dat jullie school het Paarse Vrijdag Educatiepakket heeft besteld om aandacht te besteden aan diversiteit. Op Paarse Vrijdag besteden we aandacht aan dat iedereen zichzelf mag zijn, ongeacht wie je bent, wat je hobby's zijn, wat je huidskleur is, wat je gelooft of op wie je verliefd wordt. Samen kunnen we ervoor zorgen dat kinderen veilig opgroeien, zichzelf kunnen zijn maar vooral ook anderen respecteren om wie zij zijn. Of je nou de materialen en lesbrieven uit het pakket tijdens Paarse Vrijdag gebruikt of door het jaar heen: het belangrijkste is dat er op elke school aandacht wordt besteed aan jezelf mogen zijn.

Zoals elk jaar bevat de handleiding achtergrondinformatie over inclusief onderwijs. De artikelen bieden verdieping over onderwerpen zoals intersekse, lhbt+ inclusie en de vernieuwde kerndoelen. Dit jaar geven we speciaal het woord aan Ellen, ouder van een trans dochter. Hoe heeft zij de ontwikkeling van haar dochter ervaren en welke uitdagingen en mooie momenten kwam zij daarbij tegen?

Nieuw dit jaar zijn de teamactiviteiten! De materialen zijn ontwikkeld om samen met collega's te gebruiken. Plan een teamoverleg, studiedag of bouwvergadering en ga met elkaar in gesprek over sociale veiligheid, diversiteit en inclusie. Hoe geef je invulling aan de wettelijke kerndoelen? Hoe ga je om met uitsluiting of discriminatie? En hoe zorg je ervoor dat iedere leerling zich gezien, veilig en welkom voelt op school? Aan de hand van persoonlijke verhalen, video's en gespreksopdrachten reflecteren onderwijsprofessionals op hun eigen praktijk en werken zij samen aan concrete handelingsmogelijkheden

Naast achtergrondinformatie en teamactiviteiten bevat deze handleiding praktische tips en trucs die je direct kunt toepassen in de klas en op school!

Bij een aantal thema's is er dit jaar een PowerPoint gemaakt. Zo kan je deze onderwerpen makkelijk

bespreken met collega's in een vergadering of werkgroep. Je vindt deze presentaties in de COC Kennisbieb:

onderwijs.coc.nl/kennisbieb.



Wil je aan de slag met de lesbrieven? In de andere handleiding Lesbrieven – aan de slag in de klas! staan lesideeën voor Paarse Vrijdag en de rest van jaar. In onze COC Kennisbieb vind je alle lesmaterialen!

INHOUD

Wat zit er in de handleiding?	2
Versier de school paars op Paarse Vrijdag	5
Vorbereiding op Paarse Vrijdag	5
Aan het woord: Ouder met een trans dochter	6
Intersekse, wat houdt dat in?	9
Interview met expert Tessa Kaufman	10
Paarse Vrijdag educatiepakket als middel om invulling aan de kerndoelen te geven	12
Teamactiviteiten: Aan de slag met collega's!	15
Omgaan met pesten, uitsluiting en lhbt+ discriminatie	16
Discriminatie ervaringen als een regenbooggezin	19
Lhbt+-ervaringen in het onderwijs	27
Bondgenoot op school	29
Tips en tricks!	32
Paarse Vrijdag: 10 tips om er op school vorm aan te geven	33
<i>Omgaan met weerstand rondom Paarse Vrijdag:</i>	
Praktische aandachtspunten voor scholen	35
10 Tips en tricks voor een inclusief klassen- en schoolklimaat	37
Diversiteit bespreken: Wat werkt nou echt?	38
Wat werkt minder goed?	39
Podcast Juffen en meesters op Regenboogles	41
Word onderdeel van de Lerarenkamer	41

VOOR ELKAAR MET ELKAAR



Iedereen wil zich gezien en gesteund voelen, maar het is ook belangrijk om er voor een ander te zijn. Het is 16 jaar geleden dat de eerste Paarse Vrijdag werd georganiseerd. In solidariteit naar lhbt+-leerlingen en studenten. Solidariteit naar elkaar en opkomen voor elkaar is harder nodig dan ooit.

Juist in het onderwijs, waar leerlingen, studenten en professionals elke dag samenkomen, is het essentieel dat je opkomt voor elkaar ongeacht wie je bent, wat je draagt, van wie je houdt of wat je gelooft.

En om te worden wie je bent, heb je mensen nodig die je de ruimte geven om jezelf te ontdekken en te groeien op jouw manier. Onze Paarse Vrijdag rolmodellen gaan met elkaar in gesprek over het belang van ruimte maken om jezelf te kunnen zijn op school. Deze verhalen uit de community én van bondgenoten laten zien dat de materialen van Paarse Vrijdag onmisbaar zijn op elke school.

Wij geloven dat voor elkaar opkomen bijdraagt aan een veilige onderwijsomgeving waarin iedereen zichzelf kan zijn.

Samen voor de hele school.



VERSIER DE SCHOOL PAARS OP PAARSE VRIJDAG

Zet het Paarse Vrijdag lied op de speakers en kleur in aanloop naar Paarse Vrijdag de klaslokalen, de lerarenkamer en de hal zoveel mogelijk paars. Vanwege duurzaamheid laat COC Nederland het aan scholen zelf over om al dan niet aan de slag te gaan met Paarse Vrijdag versieringen. Paars stoepkrijt, paarse kerstballen, paars toiletpapier, wat je maar kan bedenken! Een bezoek aan tweedehandswinkels levert vaak ook unieke paarse items op.

Op Paarse Vrijdag kan jij als leerkracht natuurlijk ook paars dragen. Een paarse jurk, een paarse sok of strikje, een hele outfit of een klein

detail! De kinderen mogen natuurlijk ook paars dragen, al is de volgende boodschap het meest belangrijk om aan de kinderen mee te geven: 'Doe aan wat jij het liefst aandoet en waar jij je fijn in voelt'. Als dat paars is, helemaal goed, maar als jouw leerling zich fijn voelt in een Elsa-jurk, tuinbroek of met Nike Air Max is dat natuurlijk ook helemaal goed. Het belangrijkste is dat kinderen als zichzelf naar school komen!

Zoek naar 'Dan zien ze mij pas echt' op Spotify om het Paarse Vrijdag lied van 2023 op te zetten tijdens het versieren van jouw school.



Paarse Vrijdaglied

VOORBEREIDING OP PAARSE VRIJDAG

Waarom is Paarse Vrijdag belangrijk?

Met de diversiteit die Nederland kent, is het vanzelfsprekend dat kinderen opgroeien in regenbooggezinnen, met verschillende culturele achtergronden, in diverse gezinssamenstellingen, of met een biseksuele tante of oom. Ook kan er een transgender of intersekse kind in de klas zitten.

Dat betekent echter niet dat iedereen automatisch wordt gewaardeerd en gerespecteerd om wie die is. Kinderen die als 'anders' worden gezien of niet tot de norm behoren, worden helaas nog steeds vaker buitengesloten. Door op Paarse Vrijdag aandacht te besteden aan diversiteit en inclusie, krijgen kinderen een positieve associatie met deze onderwerpen en leren zij dat iedereen zichzelf mag zijn.

De focus van Paarse Vrijdag ligt op familie-, seksuele en genderdiversiteit, maar er is ook

breder aandacht voor diversiteit en inclusie in het algemeen. In Nederland identificeert ongeveer 12% van de bevolking zich als onderdeel van de lhbt+-gemeenschap. Dat komt neer op ongeveer 2,2 miljoen mensen. Dit betekent dat ook een deel van jouw leerlingen, hun familieleden of verzorgers tot de lhbt+-gemeenschap behoort. Voor hen zijn herkenbare voorbeelden, rolmodellen en vooral de boodschap dat je mag zijn wie je bent van groot belang.

We weten dat niet iedereen die boodschap vanzelf meekrijgt. Daarom is het belangrijk om niet alleen op Paarse Vrijdag, maar gedurende het hele jaar aandacht te besteden aan diversiteit, acceptatie en respect. Onderzoek laat zien dat scholen die actief aandacht besteden aan diversiteit en beleid voeren op respect voor familie-, seksuele en genderdiversiteit, een groter gevoel van veiligheid ervaren onder zowel leerlingen als schoolpersoneel.

AAN HET WOORD: OUDER MET EEN TRANS DOCHTER

Paarse Vrijdag staat voor een schoolomgeving waarin iedereen zichzelf kan zijn. Wij zetten ons in voor lhbti+ kinderen, jongeren en óók de onderwijsprofessionals. Dit jaar staan we ook stil bij de mensen om hen heen: de ouders, verzorgers, vrienden en andere bondgenoten die naast hen staan. Want Paarse Vrijdag gaat óók over hen. Zij delen niet alleen in de vreugde, maar ervaren ook verdriet en zorgen wanneer hun dierbaren te maken krijgen met uitsluiting of onbegrip. Dit is het verhaal van Ellen, moeder van een transdochter.

Van ouder tot ouder

Als je je kindje voor het eerst vasthoudt, die piepkleine handjes in die van jou, voel je: ik zal er altijd voor je zijn. Ik zal je beschermen. En wens je al het goede van de wereld. Een wereld waarin je veilig bent en jezelf mag zijn.

Maar voor mijn dochter is dat helaas niet vanzelfsprekend. En daarom schrijf ik deze brief. Mijn dochter werd geboren als jongen. Maar wist al jong: ik ben een meisje. En hoe gewoon dat voor haar, ons gezin en onze directe omgeving inmiddels is, de buitenwereld vindt daar vaak iets van.

Mijn dochter is bijna 10 jaar. Ze is creatief, vrolijk en zorgzaam. Ze tekent graag, danst al jaren bij onze lokale dansschool en kletst met haar vriendinnen over K-pop, lipgloss en squishy dumplings. Ze is een meisje zoals zoveel meisjes van haar leeftijd. En tegelijk maakt ze dingen mee die te groot zijn voor een kind van 9.

Aan tafel werd het stil

Zoals bijna ieder kind keek mijn dochter enorm uit naar haar verjaardagsfeestje. Op haar lijstje stond ook een vriendinnetje dat al twee jaar niet kon komen. Toch nodigde ze haar weer uit. Vol hoop. Een paar dagen later liet de moeder weten dat haar dochter opnieuw niet kon komen. Ik zag de teleurstelling op het gezicht van mijn dochter. Heel even maar. Daarna slikte ze het weg, zoals ze dat vaker doet.

De middag zelf was gezellig. De meiden knutselden, lachten en aten patat. Mijn dochter genoot zichtbaar en ik ontspande. Tot iemand aan tafel vroeg waarom dat ene vriendinnetje er nooit bij was. Toen zei een van de meiden, zonder te beseffen wat ze aanraakte: "Ze mag niet komen van haar moeder, want als je als jongen geboren bent, moet je een jongen blijven."

Bam.

Zes meiden in één keer stil. Ik zocht snel de blik van mijn dochter. Ik wilde haar troosten. Haar laten voelen: ik ben hier, ik zie jou, jij bent goed zoals je bent. Maar ze keek stil voor zich uit. Alsof ze het niet had gehoord.

Op haar eigen verjaardagsfeestje kreeg ze de boodschap dat ze niet mag zijn wie ze is. Mijn hart brak. Ik wilde de lucht klaren, maar wist niet hoe. Dus ik zei: "Wat jammer dat zij er zo over denken. En wat jammer dat ze daardoor dit leuke feestje moet missen." Ik glimlachte flauw en schonk snel nog wat limonade in. Maar vanbinnen hilde ik.

Niet één moment

Helaas staat dit niet op zichzelf. Het zijn de opmerkingen die steeds opnieuw binnenkomen. Een klasgenootje dat bij de schoolfoto roept: "Nee hoor, dat is geen meisje, dat is een jongen." Steeds de vraag: "Ben je nou een jongen of een meisje?" Of: "Je bent gewoon een verklede jongen." De spanning voor een les over gender: "Mama, ik wil niet naar school, straks kijkt iedereen naar mij."

's Avonds, in bed, komt het eruit. Dan praten we. Soms huilt ze. Soms huil ik zachtjes met haar mee. Ze vraagt: "Mama, waarom zijn mensen gemeen tegen mij? Ik doe toch niemand kwaad?" Of: "Mama, wat als later niemand met mij wil trouwen?" Of, op een avond die ik nooit vergeet: "Mama, ik heb het gevoel dat ik mislukt ben. Ik kan zelfs geen jongen zijn."

Wat zeg je dan als moeder?

Je houdt haar vast. Je zegt dat ze precies goed is zoals ze is. Je zegt het nog een keer. En nog een keer. In de hoop dat jouw stem luider wordt dan alle stemmen daarbuiten.

Wat één leerkracht kan doen

Sinds haar coming-out in groep 3 hebben we gemerkt hoeveel verschil school kan maken. Kleine aanpassing die een groot verschil maken. Niet meer zeggen dat er "één jongen en één meisje" naar de wc mogen, maar gewoon twee kinderen. Een leerkracht die oplet, ingrijpt en zich verdiept. Mijn dochter heeft zulke leerkrachten gehad.

Maar we hebben ook gemerkt hoe kwetsbaar dat is. Als zo'n leerkracht vertrekt. Als een veilige klas uit elkaar wordt gehaald. Als er gedoe in de klas is, maar niemand goed weet hoe te reageren. Vaak is het geen onwil. Het is ongemak, onzekerheid of angst voor reacties van andere ouders. Maar ondertussen is het wel mijn dochter die iedere keer opnieuw moet uitleggen, slikken of doen alsof het haar niet raakt.

En geloof me: het raakt haar wel.

Klein gebaar, groot verschil

Ik maak me zorgen. Om wat mijn dochter meemaakt, maar ook om de wereld waarin ze opgroeit. Een wereld met harde woorden, meningen en desinformatie. Waarin de ruimte voor trans personen steeds kleiner wordt.

Juist daarom ben ik blij met initiatieven als Paarse Vrijdag op school. Niet omdat één dag alles oplost, maar omdat het kinderen laat zien: iedereen hoort erbij en je mag zijn wie je bent.

Daarom schrijf ik deze brief. Omdat we elkaar nodig hebben voor die veilige wereld. Vraag bijvoorbeeld eens aan je kind: voelt iedereen zich welkom in jouw klas? Wie speelt vaak alleen? Zie jij weleens dat iemand wordt buitengesloten of uitgelachen? En wat doe je dan?

Je hoeft niet alles te begrijpen. Maar je kunt wel respectvol zijn. Nieuwsgierig zijn. Je kind leren dat ieder mens er mag zijn. Dan maak je al een groot verschil.

Voor alle kinderen

Ik denk vaak terug aan het moment dat ik mijn dochter voor het eerst vasthield. Toen wist ik nog niet welke weg zij zou gaan. Ik wist alleen: ik hou van jou, ik zal er altijd voor je zijn en ik gun jou de wereld.

Dat gun ik haar nog steeds. Een wereld waarin ze niet hoeft te bewijzen dat ze mag bestaan. Een wereld waarin ze gewoon kind mag zijn. Meisje mag zijn en zich veilig mag voelen.

Ik geloof dat die wereld mogelijk is. Door wat we zeggen aan de keukentafel of 's avonds in bed. Door hoe we reageren op het schoolplein. Door de vragen die we stellen. Door het respect en de zachtheid die we onze kinderen voorleven.

Voor mijn dochter. Voor jouw kind. En voor alle kinderen.

Ellen

Hoe kunnen onderwijsprofessionals deze brief gebruiken?

Op het moment dat ouders of collega's vragen hebben over het onderwerp of meer willen weten over de achtergrond en het belang ervan, kunnen onderwijsprofessionals deze

brief delen. De brief kan daarnaast dienen als ondersteuning bij gesprekken met ouders, tijdens ouderavonden of binnen het schoolteam. Het laat zien dat ouders in hun liefde voor hun kinderen vaak meer op elkaar lijken dan ze beseffen.

INTERSEKSE, WAT HOUDT DAT IN?

Dit jaar vind je in het Paarse Vrijdagpakket het Prentenboek 'Ik ben uniek' speciaal voor de onderbouw. Dit boek is bedoeld om kinderen te laten zien dat iedereen, lichamelijk, uniek is en dat iedereen goed is zoals die is. Het boek vormt een start voor het kennismaken met het thema intersekse en seksediversiteit.

Wanneer je een les aan intersekse besteedt, is het fijn om ook achtergrondinformatie te hebben om vragen van kinderen goed te kunnen beantwoorden:

Vaak delen mensen de wereld op in jongens en meisjes en mannen en vrouwen. In het echt is dat niet zo simpel. Er is veel meer variatie in lichamen dan dat mensen denken.

Zo zijn intersekse kinderen geboren met een lichaam dat niet voldoet aan het beeld dat de maatschappij heeft van 'man' en 'vrouw'. Geslacht, ook wel sekse genoemd, kan eigenlijk beter gezien worden als een spectrum, waarop elke persoon zich ergens op dit spectrum bevindt. Soms is vanaf de geboorte duidelijk dat een kind intersekse is, soms komen zij er in de pubertijd, op latere leeftijd, of helemaal niet achter. 1 op de 90 personen in Nederland is intersekse. De kans is dus groot dat u ooit een intersekse kind in uw klas heeft.

INTERSEKSE IN DE KLAS EN DAARBUITEN

Het is belangrijk dat er les wordt gegeven over intersekse. Veel volwassenen en kinderen weten niet goed wat intersekse inhoudt of zelfs dat het bestaat, terwijl het belangrijk is dat mensen een goed beeld hebben van de diversiteit binnen de maatschappij. Het maatschappelijke beeld van wat een man en een vrouw horen te zijn is zó beperkend dat intersekse personen te maken krijgen met uitsluiting, discriminatie en pesten. Ook in de medische wereld zijn deze man/vrouw normen bepalend, waardoor intersekse kinderen vaak nog steeds te maken hebben met niet-noodzakelijke medische behandelingen, terwijl deze kinderen nog te jong zijn om zelf te beslissen.

Op deze manier worden intersekse personen onzichtbaar gemaakt. Onder andere hierdoor hebben veel intersekse personen te maken met discriminatie en stigmatisering. Zo hebben intersekse personen vaker te maken met pesten, uitsluiting, schooluitval, maar ook een negatief zelfbeeld en psychische problemen. Mocht je een intersekse kind in de klas hebben, is het belangrijk dit kind niet naar voren te schuiven als die dat niet wilt. Wanneer lessen en de omgeving inclusief zijn, zullen kinderen dit uit zichzelf willen bespreken wanneer ze merken dat dit veilig kan.

Verder kan je op 8 november, Intersex Solidarity Day, extra aandacht aan intersekse besteden.

INTERVIEW MET EXPERT TESSA KAUFMAN

Voor Paarse Vrijdag 2026 interviewen wij Tessa Kaufman. Zij is universitair docent Onderwijswetenschappen en Pedagogiek en onderzoeker aan de Universiteit Utrecht en is expert op het gebied van pesten en lhbt+ inclusiviteit. Haar onderzoek richt zich op de sociale ervaringen van jongeren, met speciale aandacht voor seksueel- en genderdiverse (LHBTQ+) jongeren. Daarbij onderzoekt zij hoe scholen, docenten, leeftijdsgenoten en ouders samenhangen met ervaringen van pesten, sociale veiligheid en welzijn.



Waar doe je onderzoek naar?

Ik onderzoek de fijne en vervelende ervaringen van lhbt+ kinderen en hun leeftijdsgenoten op school. Daarbij kijk ik vooral naar wat kinderen helpt om zich veilig te voelen en zich goed te kunnen ontwikkelen. Zo begrijpen we steeds beter hoe scholen kunnen bijdragen aan een omgeving waarin ieder kind zichzelf kan zijn en met plezier kan leren.

Veel leerkrachten denken dat dit pas op de middelbare school gaat spelen. Wat laat jullie onderzoek zien?

Dat hoor ik inderdaad vaak. Je denkt bij verliefdheid of seksuele oriëntatie snel aan pubers. Maar we vergeten dat gevoelens van aantrekkingskracht gemiddeld al vanaf groep 6 beginnen.

Dat hoeft geen grote verliefdheid te zijn; vaak gaat het juist om een eerste crush of het besef dat je iemand leuk vindt. Dan is natuurlijk de vraag: ervaren kinderen op die leeftijd ook al gevoelens voor iemand van hetzelfde geslacht? En zijn er ook al kinderen die merken dat hun genderidentiteit niet helemaal past bij de sekse die bij hun geboorte is geregistreerd?

Het antwoord is: zeker. Uit ons recente, grootschalige onderzoek onder basisschoolkinderen in heel Nederland blijkt dat ongeveer zes tot acht procent van de kinderen geeft aan verliefd te zijn of te kunnen worden op iemand van hetzelfde geslacht. Een ongeveer even grote groep voelt zich niet volledig hetzelfde genderidentiteit als de sekse die bij de

geboorte is geregistreerd. Dat is bijna één op de tien kinderen en een aandeel dat niet veel kleiner is dan we onder adolescenten zien.

Dat is eigenlijk heel logisch: als gevoelens van aantrekking en genderbewustzijn zich op deze leeftijd ontwikkelen, zie je ook al diversiteit in die gevoelens. Maar het is ook alarmerend, doordat veel mensen de overtuiging of verwachting hebben dat dit bij kinderen nog niet speelt en wordt er weinig aandacht aan besteed waardoor kinderen de woorden missen om hun gevoelens te delen.

Waarom is het zo belangrijk dat basisscholen hier al aandacht aan besteden?

Omdat niet alleen die bewustwording vroeg begint, maar ook de negatieve gevolgen zoals pesten en discriminatie op basis van lhbt+ zijn, precies zoals ook terug is te zien in ander onderzoek op latere leeftijd. We zien dat deze kinderen vaker worden gepest en gediscrimineerd, zich minder veilig voelen op school, een minder goede relatie met hun leerkracht ervaren en gemiddeld ook minder goed presteren op school.

Dat maakt dit onderwerp relevant voor iedere leerkracht. Sociale veiligheid gaat namelijk niet alleen over welzijn, maar ook over leren. Een kind dat zich voortdurend afvraagt of die erbij hoort of bang is voor negatieve reacties, heeft simpelweg minder ruimte om zich te

concentreren op rekenen, taal of andere schooltaken. Ook dat blijkt uit het onderzoek.

Bovendien zien we dat kinderen hun negatieve ervaringen meenemen naar de middelbare school. Wie zich op de basisschool al onveilig heeft gevoeld of heeft geleerd gevoelens verborgen te houden, begint daar eigenlijk met een achterstand. Juist daarom is vroeg investeren in een veilige omgeving zo belangrijk.

Wat zou je basisschoolleerkrachten willen meegeven?

Wacht niet met het bespreken in groep 7 of 8. Ons onderzoek laat juist zien dat voor veel kinderen het bewustzijn al begonnen Als je pas in de bovenbouw of de middelbare school aandacht besteedt aan dit onderwerp, ben je voor een groot gedeelte van al te laat.

En misschien wel het belangrijkste: wacht niet tot een kind zelf naar je toekomt. Uit ons onderzoek blijkt dat lhbt+ kinderen op de basisschool negatieve ervaringen veel vaker met vrienden delen dan met volwassenen. Juist daarom kunnen leerkrachten het verschil maken door actief te laten merken: jij bent hier welkom, ik neem je serieus en ik grijp in als dat nodig is. Dat is misschien wel de belangrijkste boodschap die je een kind kunt geven.

PAARSE VRIJDAG EDUCATIEPAKKET ALS MIDDEL OM INVULLING AAN DE KERNDOELEN TE GEVEN

De huidige generatie kerndoelen zijn sinds 2006 van kracht. Ze waren toe aan vernieuwing omdat er onderwijskundige, vakspecifieke en maatschappelijke ontwikkelingen zijn die vroegen om een actualisatie van de kerndoelen. Daarnaast is de burgerschapsopdracht voor scholen aangescherpt, waardoor er behoefte ontstond aan een curriculum dat beter aansluit bij deze wettelijke opdracht. Waar burgerschap eerder alleen een wettelijke opdracht was, is het nu ook in kerndoelen uitgewerkt. De nieuwe kerndoelen maken duidelijker wat leerlingen daadwerkelijk moeten leren.

Wat betekenen de nieuwe kerndoelen voor Paarse Vrijdag?

De nieuwe kerndoelen voor het primair, voorgezet en speciaal onderwijs bieden scholen een mooie kans om de inhoud van het Paarse Vrijdag pakket steviger te verankeren in hun onderwijs. Seksuele diversiteit en genderdiversiteit hangen samen met andere onderwerpen, zoals democratische basiswaarden, maatschappelijke diversiteit, relationele en seksuele ontwikkeling en sociale en emotionele ontwikkeling. Ook bieden de kerndoelen meer handelingsperspectief: ze beschrijven ervaringen die leerlingen opdoen met en vaardigheden die leerlingen ontwikkelen ten aanzien van omgaan met seksuele en genderdiversiteit.

Bekijk de specifieke conceptkerndoelen waarin geslacht en seksuele diversiteit zijn opgenomen op de pagina hiernaast. Ze zijn te vinden in de leergebieden Burgerschap, Mens en Maatschappij en Mens en Natuur.

Het verschil tussen Burgerschap en Mens en Maatschappij

Ondanks dat de nieuwe kerndoelen van Burgerschap en Mens en Maatschappij elkaar op sommige punten raken, hebben zij een verschillend doel.

Binnen Mens en Maatschappij ligt de nadruk op het verwerven van kennis over maatschappelijke verschijnselen en ontwikkelingen. Hierin wordt diversiteit benaderd als een maatschappelijk gegeven: een onderdeel van de wereld waarin leerlingen opgroeien. Onderwerpen als culturele, seksuele en genderdiversiteit maken daarom onderdeel uit van het curriculum en dienen aan bod te komen.

Bij Burgerschap ligt het accent juist op de manier waarop mensen samenleven in een diverse en democratische rechtstaat. Hier ligt de nadruk juist op het handelen. Binnen het leergebied Mens en Natuur leren leerlingen over het menselijk lichaam, gezondheid, relaties en persoonlijke ontwikkeling. Daarbij is er expliciet aandacht voor de diversiteit die bestaat in sekse, genderidentiteit en seksuele oriëntatie. Zo leren leerlingen dat verschillen een vanzelfsprekend onderdeel zijn van hoe mensen zich ontwikkelen en zichzelf ervaren.

Van meetbaar naar merkbaar: De school en Paarse Vrijdag als democratische oefenplaats

De nieuwe kerndoelen geven scholen meer kaders en richting voor een inclusieve en een veilige schoolomgeving dan voorheen. Scholen zijn verantwoordelijk voor de school als democratische oefenplaats. Onderwijsprofessionals moeten bewuster aan de slag met het werken aan een democratische en inclusieve schoolcultuur waaronder seksuele en genderdiversiteit. Het werken aan een inclusieve en democratische schoolcultuur draagt bij aan de ontwikkeling van kennis, vaardigheden en een respectvolle houding ten aanzien van seksuele en genderdiversiteit van leerlingen.

De inhoud van het Paarse Vrijdag pakket past ook bij deze nieuwe belangrijke ontwikkeling namelijk de verschuiving van meetbaar naar merkbaar. Voelen leerlingen zich veilig om zichzelf te zijn? Durven zij op te komen voor een klasgenoot die wordt buitengesloten? Worden verschillen besproken met respect? Juist deze ervaringen laten zien of leerlingen de waarden van burgerschap daadwerkelijk in praktijk brengen in de school als een democratische oefenplaats. Paarse Vrijdag draait om het creëren van een schoolomgeving waarin iedereen zichzelf kan zijn en hoe kunnen we daar samen voor zorgen. Paarse Vrijdag draagt hieraan bij door leerlingen te laten oefenen met respect, inclusie en solidariteit. Het Paarse Vrijdagpakket besteedt niet alleen aandacht aan lhbt+ onderwerpen, maar ook aan uitsluiting, discriminatie, stereotypen en racisme. Daarnaast werken leerlingen aan sociale en emotionele vaardigheden, zoals omgaan met verschillen, klasgenoten betrekken, respect tonen en zorgzaam met elkaar omgaan. Zo helpt Paarse Vrijdag scholen om burgerschap niet alleen aan te leren, maar vooral zichtbaar en merkbaar te maken in de dagelijkse schoolpraktijk.

Waar Paarse Vrijdag vroeger gezien kon worden als een losse actiedag, geven de nieuwe kerndoelen ruimte om het onderdeel te laten worden van een bredere leerlijn. Het Paarse Vrijdagpakket zorgt ervoor dat leerlingen kennismaken met thema's als identiteit, diversiteit en stereotypen. Niet alleen op Paarse Vrijdag, maar het hele jaar door. Zo wordt de dag en de inhoud van het pakket een onmisbare schakel binnen een groter geheel.

Conceptkerndoelen waarin seksuele en genderdiversiteit expliciet worden genoemd

- Burgerschap

20B. De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.

Het gaat hierbij om:

- beschrijven van aspecten van diversiteit: godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid;
- verkennen van de eigen identiteit ten aanzien van aspecten van diversiteit;
- herkennen en benoemen van stereotypering, discriminatie en uitsluiting;
- benoemen van het belang dat mensen elkaar gelijkwaardig behandelen;
- ervaringen opdoen met het omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen van anderen, overeenkomsten en verschillen

- Mens en Maatschappij

28C De leerling beschrijft hoe mensen omgaan met diversiteit in de samenleving.

Het gaat hierbij om:

- uitleggen dat er verschillen bestaan tussen mensen op het gebied van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid;
- uitleggen dat er verschillen bestaan tussen mensen op het gebied van lichamelijke en cognitieve mogelijkheden, cultuur en taal;
- beschrijven hoe waarden en gebruiken tussen mensen van elkaar kunnen verschillen;
- beschrijven van diversiteit op het gebied van godsdienst en levensovertuiging: jodendom, christendom, islam, hindoeïsme, boeddhisme en humanisme;
- beschrijven hoe mensen met stereotypering, vooroordelen, racisme en discriminatie andere mensen uitsluiten;
- benoemen hoe mensen inclusie vormgeven.

28D De school draagt bij aan de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen en bevordert respectvolle omgang met anderen.

Het gaat hierbij om:

- aandacht schenken aan emoties en het omgaan met emoties;
- bespreekbaar maken van wensen, grenzen, mogelijkheden en beperkingen;
- stimuleren van veilige sociale omgang, weerbaarheid, samenwerking en conflicthantering;
- aandacht schenken aan relationele en seksuele ontwikkeling;
- bevorderen van respectvolle omgang met seksualiteit en seksuele diversiteit.

- Mens en Natuur

31B De leerling toont inzicht in leefstijl, gezondheid en ziekte en verkent keuzes hierin.

Het gaat hierbij om:

- oriënteren op de invloed van hygiëne, voeding, slaap, natuur, relaties, seksualiteit en beweging op lichamelijke en mentale gezondheid;
- beschrijven hoe bacteriën, schimmels en virussen het functioneren van mensen positief en negatief kunnen beïnvloeden;
- verklaren hoe ziektes ontstaan en hoe ze voorkómen en behandeld kunnen worden;
- beschrijven hoe onbedoelde zwangerschappen voorkomen kunnen worden;
- benoemen van verschillende gezondheids- en welzijnsorganisaties voor hulp, mentale steun en preventie voor jezelf en anderen



TEAMACTIVITEITEN: **AAN DE SLAG MET COLLEGA'S!**

Kennis krijgt pas echt betekenis wanneer je deze samen bespreekt en toepast. De volgende teamactiviteiten helpen om met collega's, of waar aangegeven ook met leerlingen, in gesprek te gaan over inclusie, sociale veiligheid en de rol die ieder van ons daarin speelt. De werkvormen zijn laagdrempelig en direct inzetbaar tijdens een teamoverleg, studiedag of als voorbereiding op Paarse Vrijdag.

OMGAAN MET PESTEN, UITSLUITING EN LHBTI+ DISCRIMINATIE

Een veilige school ontstaat niet vanzelf. Het herkennen van signalen, het serieus nemen van meldingen en het adequaat handelen door onderwijsprofessionals maken een groot verschil voor leerlingen die te maken krijgen met pesten of discriminatie. Bespreek samen welke rol medewerkers binnen jullie school hebben en hoe jullie bijdragen aan een sociaal veilige leeromgeving voor iedere leerling.

NICKY

Deze gesprekstarter/team-activiteit is gebaseerd op het waargebeurde verhaal van Nicky, een volwassen man die woont in Amsterdam. Op zijn middelbare school is hij gepest en vernederd. Er is veel gebeurd, maar uiteindelijk heeft hij zijn plek gevonden.

DUUR

30 minuten



Deze teamactiviteit besteedt aandacht aan de volgende onderwerpen:

- Onderwijsprofessionals kunnen herkennen hoe discriminatie en pestgedrag voorkomen bij lhbt+ studenten/leerlingen;
- Onderwijsprofessionals reflecteren op sociale veiligheids- en discriminatie protocol van de school;
- Onderwijsprofessionals oefenen met gesprekken die begrenzen.

BENODIGDHEDEN

- Video 'Het verhaal van Nicky' te vinden in de COC Kennisbieb of de QR-code.
- Pen en papier.



Video Nicky

ONDERDEEL 1 'HET VERHAAL VAN NICKY'

Bekijk de video.

5
MIN

ONDERDEEL 2 VAN CASUS NAAR ONZE SCHOOL

Het handelen van professionals maakt een groot verschil voor de veiligheid van leerlingen. Bespreek samen op welk moment je ingrijpt en waarom. Lees de onderstaande quotes door van Nicky.

15
MIN

Quote1 Nicky

"Vanaf mijn twaalfde werd ik al veel gepest en uitgescholden. Mijn fiets werd kapotgemaakt en tijdens gym werd ik uitgelachen, zowel door de leerlingen als door de leraar, omdat ik niet mannelijk genoeg was".

Quote 2 Nicky

"Ik werd uitgelachen, ook door de leraar. Ik zei: "waarom zeg je niks? Dit is jouw taak om mij te helpen. Ik weet niet wat ik moet doen, maar hij hielp niet"". "

ONDERDEEL 2.1 WANNEER GRIJP JE IN?

Bespreek de vraag 1 tot en 5 eerst in tweetallen en vervolgens met je hele team.

1. Welke voorbeelden heb je daarvan?
2. Wat is daaraan voorafgegaan?
3. Wat zijn de gevolgen voor de andere leerlingen en studenten nadat je hebt ingegrepen?
4. Wat straalt je af als je hebt ingegrepen?
5. Wat gebeurt er als Nicky niet zijn moeder (thuisfront) had?

ONDERDEEL 2.2 WAT DOEN WIJ OP ONZE SCHOOL?

Lees de quotes en bespreek de vraag 6 tot en met 9 met je hele team.

Quote 1 Moeder

“Toen werd ik op een gegeven moment gebeld door een mentrix. Die had iets opgevangen.”

6. Wie hebben op onze school een signaleringsfunctie? Wat zijn de signalen bij lhbt+ leerlingen?
7. En wat doen wij vervolgens met die informatie?
8. Wat heeft de mentrix gedaan om ervoor te zorgen dat het pesten is gestopt?

Quote 2 Nicky

“Zij gaf halverwege het schooljaar aan dat de hele klas moest wachten, omdat ze wou vertellen dat de jongens die mij hadden gepest hun excuses gingen aanbieden aan mij. Daarna was het gestopt.”

9. Welke woorden en welke zinnen zou jij gebruiken om ervoor te zorgen dat het pesten stopt? En wat moet je vooral niet doen?

ONDERDEEL 3 DE VOLGENDE STAPPEN

10 MIN

Bespreek de vragen 10 en 11 met je hele team.

10. Welke afspraken hebben wij nu gemaakt? En hoe wij gaan deze inbedden in het anti-pestprotocol?
11. Hoe hebben wij de vormen van discriminatie (racisme, lhbt-discriminatie) opgenomen in het veiligheidsplan? En wat hebben wij nog te doen?



De video maakt deel uit van een voorstelling van het Amsterdam Gay Men's Chorus, een internationale groep homomannen. In 2025 verzorgde de chorus een muziek/theatervoorstelling, waarin persoonlijke en bijzondere queer verhalen van koorleden centraal stonden.



Gay Men's choir

DISCRIMINATIE ERVARINGEN ALS EEN REGENBOOGGEZIN

Hoe veilig voelt een leerling zich om te vertellen wie die is en uit welk gezin die komt? In deze teamactiviteit maken onderwijsprofessionals kennis met het persoonlijke verhaal van Laura en haar vader Jaap en verkennen zij de ervaringen van kinderen uit regenbooggezinnen. Aan de hand van video, reflectievragen en praktijkopdrachten werken teams aan sociale veiligheid, inclusie en passende interventies in de school.

LAURA EN JAAP

Deze gesprekstarter/team-activiteit is gebaseerd op het waargebeurde verhaal van Laura en Jaap. Een vader en een dochter uit een gezin van twee vaders en drie kinderen. Kan Laura vertellen dat ze uit een gewoon gezin komt of vinden anderen dat het gezin niet gewoon is?

DUUR

40 minuten



Deze teamactiviteit besteedt aandacht aan de volgende onderwerpen:

1. Onderwijsprofessionals leren over de ervaringswereld van regenbooggezinnen;
2. Onderwijsprofessionals kunnen herkennen hoe discriminatie en pestgedrag voorkomt bij studenten/leerlingen uit een regenbooggezin;
3. Onderwijsprofessionals reflecteren op sociale veiligheids- en discriminatie protocol van de school;
4. Onderwijsprofessionals oefenen met het maken van passende interventie.

BENODIGDHEDEN

- Video 'Het verhaal van Laura en Jaap' in de COC Kennisbieb of via de QR-code.
- Pen en papier.

ONDERDEEL 1 BEKIJK DE VIDEO

5
MIN

Bekijk de video.

ONDERDEEL 2 DILEMMA-OPDRACHT

10
MIN

Hieonder lees je twee quotes van Laura in de videoclips. Beantwoord de vragen 1 t/m 5 eerst in tweetallen en bespreek het vervolgens met het hele team.

Quote 1 Laura

"Ik wil niet dat er iemand thuiskomt, want dan zien ze dan ik twee vaders heb. En ik hoor zoveel anti-homo opmerkingen in mijn klas. Waarom bestaan homo's? Homo's moeten dood? Dat hoorde ik op de gangen of in de klas en dan dacht ik: ik ga niet in deze klas kunnen vertellen dat ik twee vaders heb. "

Quote 2 Laura

"Ik was dan bang dat niemand me meer zou aankijken en mogen. Dat was mijn grootste angst. "

1. Jij bent Laura. Je komt voor het eerst op een nieuwe school. Wat doe je als je in haar positie bent? Zou je het wel of niet vertellen?
2. Herken jij een 'Laura', een kind van een regenbooggezin, in jouw groepen? Nu komt Laura bij jou in de klas wat doe jij?
3. Wat heeft dit te maken met veiligheid voor alle kinderen?
4. Hoe zorg je ervoor dat sociale veiligheid een gedeelde verantwoordelijkheid is van leerlingen? Hoe maak jij in je klas duidelijk wat voor afspraken hiervoor gelden?
5. Hoe organiseer je dit schoolbreed?

ONDERDEEL 3 VAN ERVARING NAAR BELEID

5
MIN

Hieronder lees je twee quotes van Laura in de videoclip. Bespreek de vragen 1 t/m 3 met het hele team.

Quote Jaap

"We hebben het eerst aangekaart bij de docent en toen uiteindelijk naar de conrector. (...) Volgens ons valt het wel mee en ze heeft het ook nog niet verteld, dus we weten niet of er negatief gereageerd gaat worden. Toen hadden wij zoiets van: 'dank je, de koekoek. Sociale veiligheid is volgens mij dat je het gevoel hebt dat je het moet kunnen vertellen, en als dat gevoel ontbreekt dan is het een heel gek experiment. Want als je het verteld hebt, kan je het niet meer niet verteld hebben.'"

Quote Laura

"De scholen hadden betere voorlichting kunnen geven. Vanaf het begin van het jaar, niet pas aan het einde, zodat kinderen leren dat homo zijn of lesbisch zijn helemaal niet erg is en dat je dat met rust moet laten en niet gelijk mensen daarop gaat judgen. "

1. Hoe geven jullie voorlichting op scholen? En welke?
2. Hoe worden de kerndoelen (20B, 28C, 28D,31B) bij jullie op school vormgegeven?
3. Hoe borg je jaarlijks de uitvoering van jullie sociale veiligheidsplan? Wordt deze gezamenlijk besproken en herzien?

ONDERDEEL 4 OPDRACHT MICROAGRESSIE & DISCRIMINATIE

Lees onderstaande quotes. Dit zijn vormen van microagressie. Microagressie zijn kleine, vaak alledaagse opmerkingen, vragen of gedragingen die mensen het gevoel geven dat zij anders zijn, minderwaardig of niet helemaal erbij horen.

20
MIN



Microagressie

Quote 1 Jaap:

"We kunnen nooit een winkel, restaurant of gelegenheid binnengaan zonder de aandacht te trekken zonder iedereen hun hoofd omdraait. Onze kinderen zijn natuurlijk zwart. Dat is altijd wat. Twee witte vaders en drie zwarte kinderen dan gaan automatisch de wenkbrauwen omhoog van: hoe zit dat?"

Quote 2 Jaap:

"Ongeveer de helft van de vrouwen in Amsterdam geeft ons ongevraagd advies over hoe wij onze kinderen moeten aankleden, voeden of behandelen, enzovoort."

Quote Laura

"Twee vaders hebben, heeft voor- en nadelen. Het is meer de reactie van de mensen. (...) die wat stommer zijn. "

Beantwoord de volgende vragen eerst in tweetallen en vervolgens met het hele team:

4. Kunnen jullie met elkaar bespreken wat microagressie betekent in dit voorbeeld? Kunnen jullie ook een voorbeeld benoemen uit je eigen leven.
5. Uit de voorbeelden blijkt microagressie zit verweven in de maatschappij, hoe maak je dit bespreken in je klas en ook bij je collega's?
6. Wat als je elke keer dezelfde opmerking krijgt, dus dat microagressie begint te stapelen. Wat zijn dan de gevolgen?
7. Wat doe dat met een mens, die opstapeling van microagressie in nieuwe sociale interacties?

Discriminatie kent verschillende uitingsvormen, zoals lhbt+ discriminatie, racisme of seksisme. Soms ervaren mensen meerdere vormen van discriminatie tegelijkertijd. Deze ervaringen kunnen elkaar versterken en een grote invloed hebben op het gevoel van veiligheid en erbij horen.

1. Wat als Laura niet bij haar vaders terecht kon. Nu heeft Laura gelukkig ondersteunde ouders. Wat als kind niet bij de ouders terecht kan? Zou je deze kinderen kunnen herkennen?
2. En hoe zou je ze kunnen ondersteunen? Wie wil jij als leerkracht zijn, vooral in de ogen van leerlingen?
3. Welke boodschap geef je af wanneer je alleen aandacht besteedt aan één specifieke vorm van discriminatie?
4. Hoe zorg je ervoor dat leerlingen leren respectvol om te gaan met verschillen in de breedste zin van het woord?
5. Waarom is het belangrijk dat sociale veiligheidsafspraken gelden voor álle vormen van uitsluiting en discriminatie?



De video maakt deel uit van een voorstelling van het Amsterdam Gay Men's Chorus, een internationale groep homomannen. In 2025 verzorgde de chorus een muziek/theatervoorstelling, waarin persoonlijke en bijzondere queer verhalen van koorleden centraal stonden.



Gay Men's choir

OMGAAN MET WEERSTAND: WAAR LIGT DE GRENS?

Wanneer op school kwetsende of discriminerende uitspraken worden gedaan, staan docenten voor een keus: open je het gesprek, of trek je een grens? Hoe behoud je een veilige sfeer in de klas zonder vrijheid en openheid te verliezen? In deze oefening ga je samen met collega's aan de hand van praktijkvoorbeelden na welke reactie in verschillende situaties passend kan zijn. Daarbij is er ruimte om ervaringen uit te wisselen, interventies te verkennen en gezamenlijk te komen tot een aanpak die zorgt voor duidelijkheid, veiligheid en een gedeelde werkwijze binnen de school.

DUUR

45 minuten, ideaal voor het teamoverleg!

IN DEZE OEFENING

- Wordt schoolpersoneel geconfronteerd met persoonlijke ervaringen van scholieren met stereotyperende of discriminerende uitspraken op school.
- Bepaalt schoolpersoneel welke interventiestrategie passend is in deze situaties.
- Worden er handvaten geboden en tips uitgewisseld over hoe te reageren, en werk je samen aan een gedeelde aanpak.

BENODIGDHEDEN

- Whiteboard, markers, post-its, evt. pen en papier voor aantekeningen.
- Bijlage <naam> (uitgeprint voor elke collega)

Stap 1 Verzamel ervaringen

Deel post-its uit en laat de deelnemers uitspraken opschrijven die zij hebben gehoord op school. Dit kunnen stereotyperende en/of discriminerende uitspraken zijn, maar ook uitspraken vanuit onwetendheid of nieuwsgierigheid. Denk hierbij aan uitspraken over lhbt+-personen, maar ook over sekse, afkomst, religie, neurodivergentie of complotdenken.

5
MIN

TIP!

Als je moeite hebt met het herinneren van een uitspraak, kun je de QR-code scannen voor voorbeelduitspraken.

Stap 2 Waar ligt de grens?

- Verdeel het whiteboard in 3 kolommen. Schrijf boven de linker kolom: "Ruimte geven", de middelste "Uitnodigen", de rechter "Begrenzen".

20
MIN

- De categorieën betekenen het volgende:
- **Ruimte geven:** de uitspraak is een mening, er is geen reactie nodig van de docent
- **Uitnodigen:** de uitspraak kan kwetsend of stereotyperend overkomen. De docent toont nieuwsgierigheid naar de uitspraak, zonder oordeel. Waarom vindt de leerling dat? Waar komt de uitspraak vandaan (zoals thuis of online)? Begrijpt de leerling wat die zegt?
- **Begrenzen:** de uitspraak is kwetsend en kan andere leerlingen onveilig laten voelen. De uitspraak gaat duidelijk tegen de schoolnormen in, dus de docent trekt een grens.
- Eén voor één plakken de deelnemers hun post-its met een uitspraak bij een categorie, en leggen uit waarom ze de uitspraak op hun post-it in deze categorie vinden passen. Dit hoeft niet overeen te komen met hoe er daadwerkelijk gereageerd is in deze situatie.
- De bijlage <naam> bevat voorbeelden van stereotype en/of discriminerende opmerkingen, voor als je moeite hebt met het herinneren hiervan!

TIP!

Bij stereotyperende en discriminerende uitspraken is het altijd beter om te reageren, ook al is het kort. Wanneer zo'n situatie onbedoeld voorbijgaat, kan dit door leerlingen gezien worden als een acceptabele uitspraak.

Stap 3 Reageren

- Kies 6 situaties van het bord en bespreek samen:
 - Wat doe je en wat zeg je in dit geval?
 - Is je reactie anders als er meer factoren meespelen, bijv. als er weinig tijd is of de klas onrustig is?
 - Wat voor afspraken maken jullie als team over de gezamenlijke strategie?
 - Hoe zorg je er als team voor dat een gezamenlijke strategie wordt nageleefd?

Bij "uitnodigen":

- Hoe zou je uitnodigend reageren?
- Wat is je doel als je uitnodigend reageert?

Bij "begrenzen":

- Hoe zou je begrenzend reageren?
- Hoe verwacht je dat de leerling hierop reageert?
- Hoe zou je omgaan met mogelijke weerstand vanuit de klas?

- De bijlage <naam> bevat voorbeeldzinnen voor zowel begrenzend of uitnodigende reacties!

In opdracht van COC Nederland en het samenwerkingsverband SchoolsOUT van de GGD is dit product ontwikkeld door de projectgroep 'De school als Spiegel', van de Radboud Honours Academy. De projectgroep bestaat uit de masterstudenten Jonas van der Meer, Noah van der Stap, Xandra van Hooff, Maartje van der Loo, Taha Hammouchi, en Eva Hendriks, die als interdisciplinair team zijn ingeschakeld om scholen te adviseren over hoe ze hun handelingsrepertoire kunnen vergroten om zo op adequate wijze het gesprek over maatschappelijk gevoelige thema's, met een focus op seksuele- en genderdiversiteit, te kunnen (blijven) voeren.

OMGAAN MET WEERSTAND: WAAR LIGT DE GRENS? – VERVOLG

Deze oefening bouwt voort op de vorige oefening. Waar je eerder gezamenlijk hebt verkend wanneer je ruimte geeft, uitnodigt of begrenst, oefen je nu in een kort spelvorm met het snel herkennen van passende reacties. Zo versterk je de gezamenlijke aanpak binnen het team.

DUUR

15 minuten

IN DEZE OEFENING:

- Oefenen medewerkers opnieuw met het herkennen van situaties waarin het passend is om ruimte te geven, uit te nodigen of te begrenzen.
- Reflecteren medewerkers op hun eigen handelen en vergelijken zij dit met de aanpak van collega's.
- Versterkt het team de gezamenlijke werkwijze die in de vorige oefening is besproken.

BENODIGDHEDEN

- Twee bakken of prullenbakken.
- Een klein voorwerp om in de bakken te gooien (bijvoorbeeld een prop papier of een bal).

Stap 1 Voorbereiding

1
MIN

- Zet twee bakken enkele meters uit elkaar.
- Label de ene bak JA en de andere NEE.
- Kies één collega die tussen de bakken gaat staan met een voorwerp om weg te gooien.

Stap 2 Oefening

10
MIN

- Een collega leest een stelling voor of bedenkt er een.
- De deelnemer tussen de bakken beslist:
 - JA = Dit is hoe ik in deze situatie zou handelen.
 - NEE = Zo zou ik in deze situatie niet handelen.
- De deelnemer gooit het voorwerp in de gekozen bak en licht kort toe waarom deze keuze is gemaakt.
- De overige collega's reageren:
 - Zouden zij hetzelfde doen?
 - Waarom wel of niet?
 - Vraagt deze situatie vooral om ruimte geven, uitnodigen of begrenzen?

- Bespreek kort welke reactie het beste past bij de gezamenlijke aanpak van de school.
- Herhaal de oefening met meerdere stellingen en wissel regelmatig van deelnemer.

MOGELIJKE STELLINGEN

Begrenzen:

- Wanneer een leerling tijdens groepswork wordt buitengesloten, benoem ik dat dit niet acceptabel is en dat ik dit niet wil zien in mijn klas.
- Wanneer een leerling zegt dat “homo’s een klap verdienen”, stop ik het gesprek direct omdat deze uitspraak de veiligheid van anderen in gevaar brengt.
- Wanneer ik hoor dat “homo” als scheldwoord wordt gebruikt, spreek ik leerlingen daarop aan.
- Wanneer een leerling zegt: “Als je een hoofddoek draagt, ben je een terrorist”, maak ik direct duidelijk dat deze uitspraak kwetsend en onacceptabel is.
- Wanneer een leerling de Holocaust ontkent, grijp ik direct in en corrigeer ik de onjuiste informatie.
- Wanneer een leerling homoseksualiteit een ziekte noemt, maak ik duidelijk dat dit feitelijk onjuist en kwetsend is.

Uitnodigen

- Wanneer een leerling wordt buitengesloten, ga ik met de klas in gesprek over hoe we ervoor kunnen zorgen dat iedereen erbij hoort.
- Wanneer kwetsende memes worden gedeeld, vraag ik waar leerlingen zulke berichten tegenkomen en waarom ze denken dat deze worden gedeeld.
- Wanneer een leerling een stereotype herhaalt, vraag ik of er voorbeelden zijn die laten zien dat het ook anders kan.
- Wanneer een leerling twee jongens die hand in hand lopen “aandachttrekkers” noemt, vraag ik welke andere verklaring daarvoor mogelijk is.
- Wanneer een leerling zegt dat bisexualiteit “maar een fase” is, vraag ik waar die gedachte vandaan komt.
- Wanneer een leerling consequent de verkeerde voornaamwoorden gebruikt van een klasgenoot, ga ik het gesprek aan over het belang van iemands naam en voornaamwoorden.

Stap 3 Afsluiting

Sluit af door samen te bespreken:

- Welke situaties vonden jullie het lastigst?
- Waar ontstonden verschillende meningen?
- Welke afspraken nemen jullie als team mee voor toekomstige situaties?

5
MIN

In opdracht van COC Nederland en het samenwerkingsverband SchoolsOUT van de GGD is dit product ontwikkeld door de projectgroep ‘De school als Spiegel’, van de Radboud Honours Academy. De projectgroep bestaat uit de masterstudenten Jonas van der Meer, Noah van der Stap, Xandra van Hooff, Maartje van der Loo, Taha Hammouchi, en Eva Hendriks, die als interdisciplinair team zijn ingeschakeld om scholen te adviseren over hoe ze hun handelingsrepertoire kunnen vergroten om zo op adequate wijze het gesprek over maatschappelijk gevoelige thema’s, met een focus op seksuele- en genderdiversiteit, te kunnen (blijven) voeren.

LHBTI+-ERVARINGEN IN HET ONDERWIJS

De ervaringen van lhbt+-leerlingen en -onderwijsprofessionals maken zichtbaar welke invloed de schoolomgeving heeft op het gevoel van veiligheid en inclusie. In deze oefening luister je naar persoonlijke verhalen, reflecteer je op jouw eigen rol en vertaal je deze inzichten naar concrete acties voor jouw onderwijspraktijk. Zo ontdek je hoe kleine, bewuste keuzes een groot verschil kunnen maken.

DUUR

25 minuten.

IN DEZE OEFENING

- Leren medewerkers herkennen waarom zichtbare steun van onderwijsprofessionals belangrijk is voor lhbt+-leerlingen en schoolpersoneel.
- Reflecteren medewerkers op hun eigen rol en invloed.
- Formuleren zij minimaal één concrete actie die zij de komende weken kunnen toepassen.

BENODIGDHEDEN

- Video: lhbt+ ervaringen in het onderwijs – Leerlingen.
- Video: lhbt+ ervaringen in het onderwijs – Onderwijsprofessionals.
- Pen/papier of notitie app.



Video leerlingen



Video
Onderwijsprofessionals

Stap 1 Bekijk de video's

Bekijk de video's waarin leerlingen en onderwijsprofessionals vertellen over hun ervaringen als lhbt+-persoon in het vo en mbo.



Vraag jezelf tijdens het kijken af:

- Wat raakt me?
- Wat verrast me?
- Welke uitspraken blijven hangen?

Stap 2 Reflecteer

5
MIN

Kies en beantwoord individueel 2 vragen.

Over de doelgroep

- Welke behoefte hoor je het vaakst terug?
- Wanneer geven leerlingen aan zij juist veilig te voelen?
- Welke rol hierin speelt jouw functie volgens de leerlingen?

Over jezelf

- Wanneer heb jij de afgelopen maanden expliciet laten merken dat iedere leerling welkom is?
- Wat gaat al goed in jouw handelen?
- Welke situaties vind je lastig?

Stap 3 Bespreek met collega's

7
MIN

Bespreek samen de volgende vragen.

- Welke boodschap uit de video zou elke collega moeten horen?
- Welke kleine acties kunnen veel verschil maken voor leerlingen?

Denk aan:

- Kwetsende uitingen corrigeren
- Inclusief taalgebruik
- Zichtbare steun
- Ruimte geven
- Nieuwsgierigheid

Wat maakt het soms lastig om steun uit te spreken? Hoe kun je dit makkelijker maken?

Bespreek belemmeringen zonder elkaar te overtuigen of oordelen.

Stap 4 Van inzicht naar actie

3
MIN

- Kies één concrete actie die je de komende twee weken gaat uitvoeren en schrijf deze op.

Bijvoorbeeld:

- Ik spreek leerlingen/collega's aan op homo- en transfobe opmerkingen
- Ik gebruik inclusiever taalgebruik

BONDGENOOT OP SCHOOL

Een inclusieve school ontstaat niet alleen door beleid, maar ook door de dagelijkse keuzes die je als onderwijsprofessional maakt. In deze oefening ontdek je wat bondgenootschap betekent, reflecteer je op jouw eigen rol en vertaal je dit naar concrete acties voor jouw onderwijspraktijk. Zo werk je stap voor stap aan een leeromgeving waarin iedere leerling zich gesteund en veilig kan voelen.

DUUR

30 minuten

IN DEZE OEFENING

- Reflecteren medewerkers op hun rol als bondgenoot voor lhbt+-leerlingen en andere minderheidsgroepen.
- Formuleren medewerkers één concrete actie die zij kunnen toepassen in hun eigen praktijk.

BENODIGDHEDEN

- Video: Laagdrempelig bondgenootschap.
- Video: Tussenmenselijk bondgenootschap.
- Video: Organisatorisch bondgenootschap.
- Artikel 'Bondgenootschap: Ik wil iets doen, maar ik weet niet wat'.
- Pen/papier of notitie app.



Laagdrempelig
bondgenoot



Tussenmenselijk
bondgenoot



Organisatorisch
bondgenoot

Stap 1 Wat is een bondgenoot

15
MIN

- Bekijk een of meerdere video's over Paarse Vrijdag en bondgenootschap.
- Lees het artikel over bondgenootschap en de definitie hiervan.

Een bondgenoot is iemand die, vanuit een positie van privileges, zich inzet voor iemand die deze privileges niet heeft of structureel ongelijk behandeld wordt. Bijvoorbeeld een heteroseksuele man die ingrijpt wanneer een hand in hand lopend lesbisch koppel wordt belaagd, of een witte leraar die actief aandacht vraagt voor diversiteit en antiracisme in het lesplan. Iedereen kan een bondgenoot zijn, afhankelijk van de privileges die je hebt ten opzichte van een ander. Het belangrijkste is dat jouw acties door de mensen die je wilt steunen, als behulpzaam en steunend worden ervaren.

Bespreek vervolgens kort:

- Wie was ooit een bondgenoot voor jou?
- Wat deed die persoon, waardoor jij je gesteund voelde?

Stap 2 De spiegel

10
MIN

In het artikel worden drie vormen van bondgenootschap genoemd:

- Laagdrempelig bondgenootschap – Ik begin bij mezelf
Je onderzoekt je eigen aannames, vooroordelen en gedrag onderzoeken.
Tussenmenselijk bondgenootschap – Ik sta naast een ander
Je laat in woorden en gedrag merken dat iemand er niet alleen voor staat.
- Organisatorisch bondgenootschap – Ik verander de omgeving
Je draagt bij aan een schoolcultuur waarin iedereen zich welkom en veilig kan voelen.

Reflecteer op de volgende uitspraken, en welke jij het meest herkend:

- Ik ben nieuwsgierig naar ervaringen van leerlingen die anders zijn dan ik
- Ik luister actief en stel vragen zonder aannames te doen
- Ik benoem discriminerende opmerkingen wanneer ik ze hoor
- Ik laat zichtbaar merken dat leerlingen in mijn klas zichzelf mogen zijn
- Ik maak diversiteit bespreekbaar in mijn lessen
- Ik sta open voor feedback wanneer ik iets onhandigs doe of zeg, of een fout maak
- Ik denk mee over hoe onze school/mijn lessen inclusiever kan/kunnen worden

Bedenk en bespreek:

- Waar ben je al sterk in?
- Welke uitspraken zou je meer/verder willen ontwikkelen?
- Hoe kun je dit doen?

Stap 3 Casusgesprek

10
MIN

- Maak tweetallen of kleine groepjes.
- Denk aan voorbeelden van discriminerende voorvallen in de klas en kies hier een van Dit kunnen opmerkingen maar ook 'grapjes' zijn.

- Bespreek met elkaar:
 - Wat zou je op dat moment kunnen doen?
 - Wat zou een minimale reactie zijn?
 - Wat zou een krachtige reactie vanuit bondgenootschap zijn?
 - Laagdrempelig?
 - Tussenmenselijk?
 - Organisatorisch?
 - Welke reactie past bij jou?

Stap 4 Actie!

- Schrijf de volgende zin op papier, in je agenda of in je notities app, en maak deze af:

De komende maand laat ik bondgenootschap zien door...

Denk bijvoorbeeld aan het aanspreken van discriminerende opmerkingen/grapjes, het gebruiken van inclusieve voorbeelden, actief inchecken bij betrokken leerlingen na een incident, inventariseren wat de behoeftes zijn van leerlingen op gebied van veiligheid en dit toepassen, etc.

- Bespreek jouw actiepunten met een collega en hoe je dit gaat doen.

Stap 5 Reflectie

- Als een lhbt+-leerling morgen aan een vriend zou beschrijven waarom jouw lokaal een veilige plek is, wat zou die leerling dan zeggen? Denk hier de rest van de dag over na.

TIPS EN TRICKS!

Maak van Paarse Vrijdag een dag waarop iedereen zich welkom en gezien voelt. Met kleine acties kun je een groot verschil maken in de sfeer op school.

Ontdek praktische tips om inclusie, respect en zichtbaarheid te vergroten. Samen zorgen we voor een veilige omgeving waarin iedereen zichzelf kan zijn.

PAARSE VRIJDAG: 10 TIPS OM ER OP SCHOOL VORM AAN TE GEVEN

Paarse Vrijdag wordt op duizenden scholen gevierd, maar geen enkele school doet het precies hetzelfde. Dat is ook niet nodig, want wij geloven niet in one size fits all. De kracht van Paarse Vrijdag zit juist in de mogelijkheden om aan te sluiten bij de leerlingenpopulatie, de schoolcultuur en de visie van de school. Voor sommige scholen is het een eerste kennismaking met het thema inclusie, terwijl andere scholen Paarse Vrijdag inzetten als onderdeel van hun burgerschapsbeleid of sociale veiligheidsaanpak.

Welke vorm je ook kiest: het doel blijft hetzelfde. Leerlingen laten ervaren dat iedereen zichzelf mag zijn en dat verschillen erbij horen

1. Verbind Paarse Vrijdag aan de burgerschapsdoelen

Wanneer Paarse Vrijdag wordt gekoppeld aan de doelen van burgerschap, wordt het in plaats van één actiedag een democratische oefenplaats voor de samenleving. Daardoor krijgt de dag meer betekenis en sluit deze aan bij het reguliere onderwijsprogramma. Paarse Vrijdag werkt het sterkst wanneer het een zichtbaar moment is binnen een groter geheel. Leerlingen kunnen vooraf kennis opdoen over diversiteit en mensenrechten en na afloop verder werken aan vaardigheden zoals dialoog, samenwerking en respectvol omgaan met verschillen. Zo ontstaat samenhang tussen losse

activiteiten en het bredere curriculum.

Lees het artikel over de nieuwe kerndoelen p. 12: Paarse Vrijdag educatiepakket als middel om invulling aan de kerndoelen te geven.

2. Laat gesprekken over diversiteit gedurende het hele schooljaar terugkomen

Eén les of één actiedag is meestal niet voldoende om houding, kennis en vaardigheden te ontwikkelen. De kracht zit in de herhaling en er zitten 364 andere dagen in het jaar. Door onderwerpen over regelmatig terug te laten komen, krijgen leerlingen meer kansen om vragen te stellen, nieuwe inzichten op te doen en hun begrip te verdiepen. Bovendien wordt diversiteit zo een vanzelfsprekend onderdeel van de schoolcultuur. De lesbrieven van Paarse Vrijdag besteden ook aandacht aan andere kerndoelen, zoals Nederlands en Kunst & Cultuur. Denk bijvoorbeeld aan een schrijfopdracht over lhbt+-onderwerpen. Zo sla je twee vliegen in één klap.

3. Begin niet in de bovenbouw, maar juist in de onderbouw

Jonge kinderen hebben van nature vragen over verschillen in uiterlijk, gezinnen, interesses en identiteiten. Door hier al vroeg op een leeftijdsgerichte manier aandacht aan te besteden, leren leerlingen dat verschillen normaal zijn. Dit vormt een stevige basis voor latere gesprekken over inclusie, gender- en seksuele diversiteit. Onderwerpen waarover niet wordt gesproken, kunnen juist taboes worden. Kinderen lezen af dat de volwassenen het ongemakkelijk vinden, en leren dan dat het een ongemakkelijk onderwerp is.

5. Neem inclusie en sociale veiligheid op in het schoolplan

Wanneer aandacht voor inclusie is vastgelegd in beleid, wordt het minder afhankelijk van individuele leerkrachten of een enthousiaste werkgroep. Daarnaast geeft het scholen een duidelijk kader richting ouders, leerlingen en medewerkers. Het laat zien dat de school bewust en structureel werkt aan een veilige omgeving voor iedereen. Ook kunnen verschillende vormen van discriminatie worden opgenomen in het veiligheidsplan van de school.

6. Wat is de leerlingenpopulatie van je school en je klas?

Wanneer je onderzoekt wie je leerlingen zijn, krijg je beter inzicht in de aandachtspunten binnen je school. Heb je bijvoorbeeld veel religieuze leerlingen, besteed dan eerst aandacht aan discriminatie op basis van geloofsovertuiging. Daarmee kun je een sterke sociale norm neerzetten over respect en gelijke behandeling. Vanuit die basis kun je vervolgens het gesprek openen over discriminatie van lhbt+-personen. Door de diversiteit binnen je klas in kaart te brengen, kun je als onderwijsprofessional gericht lesgeven. Sta je bijvoorbeeld voor een voornamelijk witte klas, dan vraagt dat mogelijk om een andere aanpak van gesprekken over racisme dan in een cultureel diverse klas. Reflecteer daarbij ook op je eigen ervaringen, perspectieven en positie als leerkracht.

7. Bekijk naast kennis ook hoe veilig en welkom leerlingen zich voelen.

Het uiteindelijke doel van inclusief onderwijs is niet alleen kennisoverdracht, maar ook een positieve schoolcultuur. Vraag daarom regelmatig aan leerlingen hoe veilig zij zich voelen, of zij

zichzelf kunnen zijn en of zij respect ervaren van anderen. Deze ervaringen geven vaak een beter beeld van de impact van het onderwijs dan een toets of werkblad. Een veilige leeromgeving begint al aan het begin van het schooljaar. Maak samen met leerlingen afspraken over hoe zij met elkaar omgaan. Deze afspraken vormen als het ware de wetten van de klas. Zo kunnen leerlingen elkaar aanspreken op gedrag en ontstaat een gedeelde verantwoordelijkheid. Het is belangrijk dat leerlingen de ruimte krijgen om deze afspraken regelmatig te herzien en opnieuw te formuleren. Autonomie en eigenaarschap zijn belangrijke voorwaarden voor een sociaal veilige leeromgeving.

8. Investeer in deskundigheid van leerkrachten

Leerkrachten spelen een sleutelrol bij gesprekken over diversiteit en inclusie. Wij merken in de samenleving dat mensen dit uitdagend vinden. Neem bijvoorbeeld familieconflicten tijdens de feestdagen. Herkenning dat het uitdagend is helpt, maar kennis dat je laat gronden helpt beter. Wanneer leraren beschikken over voldoende kennis, passende werkvormen en vertrouwen in het onderwerp, kunnen zij beter inspelen op vragen uit de klas. Professionalisering helpt bovendien om lastige gesprekken op een rustige en pedagogisch verantwoorde manier te begeleiden.

9. Betrek de hele school bij Paarse Vrijdag

Paarse Vrijdag heeft meer impact wanneer niet alleen één klas of docent betrokken is, maar de hele school. Denk aan activiteiten in verschillende groepen, zichtbare steun van de schoolleiding en aansluiting bij bestaande projecten rondom burgerschap en sociale veiligheid. Zo ervaren leerlingen dat inclusie

een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Betrek hierbij ook ouders en verzorgers. Door hen mee te nemen in de doelen en activiteiten van Paarse Vrijdag ontstaat meer begrip, draagvlak en betrokkenheid binnen de hele schoolgemeenschap.

Meer weten over samenwerken met ouders? Scan de QR-code en lees artikelen uit 2025 over het betrekken van ouders bij Paarse Vrijdag en het versterken van de samenwerking tussen school en ouders.



COC Kennisbieb

10. Maak zichtbaar dat iedereen erbij hoort

Gebruik lesmateriaal, boeken, voorbeelden en afbeeldingen waarin verschillende gezinnen, achtergronden en identiteiten terugkomen. Leerlingen herkennen zichzelf daardoor beter in het onderwijs en leren tegelijkertijd dat diversiteit een normaal onderdeel is van de samenleving. Dat maakt de boodschap van Paarse Vrijdag concreet en zichtbaar in het dagelijks schoolleven. Soms hoeft je niet expliciet aandacht te besteden aan diversiteit; het zichtbaar maken ervan is al waardevol. Denk bijvoorbeeld aan een rekenom waarin een regenbooggezin appels koopt.

OMGAAN MET WEERSTAND RONDOM PAARSE VRIJDAG: PRAKTISCHE AANDACHTSPUNTEN VOOR SCHOLEN

Paarse Vrijdag biedt scholen de kans om aandacht te besteden aan sociale veiligheid, respect en de acceptatie van lhbt+ leerlingen en medewerkers. Onderzoek laat zien dat scholen soms te maken krijgen met weerstand. Die weerstand kent verschillende oorzaken en vraagt om een zorgvuldige aanpak. De volgende aandachtspunten kunnen helpen.

Sluit aan bij de schoolcontext

Er bestaat geen standaardaanpak die voor iedere school werkt. Bepaal hoe Paarse Vrijdag het beste aansluit bij de leerlingenpopulatie en de sociale context van de school. Het kan helpen om de dag te verbinden aan bredere thema's als respect, inclusie, discriminatie en sociale veiligheid, terwijl het specifieke doel

van zichtbaarheid en acceptatie van lhbt+ personen nadrukkelijk zichtbaar blijft.

Weerstand heeft verschillende oorzaken

Weerstand tegen Paarse Vrijdag betekent niet automatisch dat er sprake is van afwijzing van lhbt+ personen. In plaats daarvan kan weerstand uiteenlopende achtergronden hebben, zoals onbegrip over het doel van de dag, zorgen over ervaren druk of dwang, negatieve associaties, maatschappelijke discussies of onzekerheid over hoe het onderwerp besproken wordt. Door eerst te onderzoeken waar de weerstand vandaan komt, kan de school beter aansluiten bij de onderliggende vragen en zorgen.

Communiceer helder en voorkom misverstanden

Weerstand ontstaat soms door onduidelijkheid over het doel van Paarse Vrijdag. Informeer leerlingen, ouders en medewerkers

daarom tijdig over de inhoud van de dag, de activiteiten en de relatie met de opdracht van scholen om te werken aan een veilig schoolklimaat. Geef ruimte voor vragen en bespreek veelvoorkomende misverstanden open en feitelijk.

Benadruk vrijwilligheid

Maak duidelijk dat deelname aan Paarse Vrijdag vrijwillig is. Het dragen van paarse kleding is één manier om betrokkenheid te tonen, maar niet de enige. Voorkom dat leerlingen of medewerkers zich onder druk gezet voelen of moeten uitleggen waarom zij niet zichtbaar deelnemen. Een inclusieve uitvoering betekent ook ruimte voor verschillende vormen van betrokkenheid.

Maak deelname laagdrempelig

Niet iedereen beschikt over paarse kleding of kan die zonder meer dragen. Bied daarom eenvoudige alternatieven aan, zoals paar-se stickers, armbandjes of andere gratis materialen. Zo kan iedereen op een passende manier meedoen. Zorg er daarnaast voor dat deelname niet aan voorwaarden is verbonden. Voorkom bijvoorbeeld dat leerlingen een beloning ontvangen wanneer zij zichtbaar paars dragen, zodat ook leerlingen die ervoor kiezen niet zichtbaar deel te nemen zich niet buitengesloten voelen.

Betrek ouders tijdig

Op scholen waar weerstand leeft, kan vroegtijdige communicatie met ouders bijdragen aan meer begrip. Informeer ouders over de invulling van de dag, geef ruimte voor vragen en maak duidelijk dat Paarse Vrijdag onderdeel is van het streven naar een sociaal veilige school voor alle leerlingen. Wanneer ouders zorgen of bezwaren hebben, kan het helpen hen uit te

nodigen voor een gesprek of, waar passend, te betrekken bij de organisatie of ondersteuning van activiteiten. Zo ontstaat meer wederzijds begrip en samenwerking.

Bereid de school voor op gesprekken

Bespreek vooraf hoe de school omgaat met vragen, zorgen of kritiek van leerlingen, ouders en medewerkers. Door afspraken te maken over communicatie en verantwoordelijkheden ontstaat meer rust en handelingszekerheid wanneer weerstand zich voordoet. Overweeg ook een ouderavond of informatiebijeenkomst voor ouders en verzorgers die vragen of zorgen hebben, zodat deze besproken en waar mogelijk weggenomen kunnen worden.

Zorg voor een schoolbrede aanpak

Paarse Vrijdag is het meest succesvol wanneer de verantwoordelijkheid wordt gedeeld. Betrek schoolleiding, docenten, leerlingen en waar mogelijk ouders bij de voorbereiding. Zichtbare steun van de schoolleiding en een gezamenlijke aanpak dragen bij aan draagvlak en een veilige schoolcultuur.

De inhoud van dit artikel is gebaseerd op de bevindingen uit het onderzoek 'Weerstand naar Paarse Vrijdag' van Charifa Zemouri (2026).

10 TIPS EN TRICKS VOOR EEN INCLUSIEF KLASSEN- EN SCHOOLKLIMAAT

Om ervoor te zorgen dat het elke dag een beetje Paarse Vrijdag blijft, is het belangrijk dat bewustwording over inclusie het hele schooljaar op de kaart blijft staan en leerkrachten vaardigheden leren om bij te dragen aan een veilige schoolomgeving.

Er zijn verschillende concrete activiteiten (interventies) die je kunt inzetten om te zorgen voor een sfeer van veiligheid, inclusie en diversiteit. Dit wordt uitgelegd in de video 'Vooroordelen verminderen: zo doe je dat' van Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS): <https://www.kis.nl/video/vooroordelen-verminderen-zo-doe-je-dat>

Deze werkwijzen komen uit de onderzoeken van Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS), een tak die valt onder Movisie. Dit is een onderzoeksbureau, gespecialiseerd in discriminatie, racisme en het creëren van veiligheid, inclusie en diversiteit. Zij hebben een lijst met do's en don'ts samengesteld in wat wel en juist niet werkt in het bespreken van diversiteit.

DIVERSITEIT BESPREKEN: WAT WERKT NOU ECHT?

INLEVING

Zet in op inleving: door in de week van Paarse Vrijdag mooie en aangrijpende verhalen te lezen over mensen die anders zijn dan de leerlingen zelf, bijvoorbeeld een andere afkomst, seksuele oriëntatie of beperking, kunnen leerlingen zich inleven in de verhalen van anderen. Hierdoor ontdekken ze vooral overeenkomsten en wordt de ander minder de ander.

GEBRUIK COUNTERSTEREOTYPINGEN

Gebruik counterstereotyperingen: kinderen kunnen bijvoorbeeld bij beroepen snel denken aan óf mannen óf vrouwen, of mensen met een bepaalde afkomst. Door in de les verschillende namen en afbeeldingen te gebruiken, bijvoorbeeld een vrouw die bij de brandweer werkt, kunnen stereotypen worden verminderd.

POSITIEVE EN INCLUSIEVE NORM

Stel een positieve norm rondom diversiteit: tijdens Paarse Vrijdag besteden we aandacht aan het feit dat iedereen zichzelf mag zijn. Laat dus merken dat discriminatie, pesten en buitensluiten wordt afgekeurd. Jonge kinderen spreken hun vooroordelen eerder uit, ongeacht de sociale norm. Naarmate kinderen ouder worden, worden ze zich bewuster van de sociale norm en zullen zich daarnaar gaan gedragen.

Daarom is het belangrijk om op jonge leeftijd een positieve en inclusieve norm te stellen.

GRENZEN

Stel grenzen: ondanks dat Paarse Vrijdag ook een feestje is, is het belangrijk dat er duidelijke grenzen zijn en dat discriminatie, pesten of schelden niet oké is. Iemand buitensluiten op basis van afkomst, schelden met 'homo' of opmerkingen over hoe iemand eruitziet kan niet, ook niet als 'grapje'. Belangrijk is dat je hier consequent in bent en dit het hele jaar toepast. Kinderen prikken daar anders dwars doorheen.

RUIMTE

Geef de ruimte: het ontdekken en onderzoeken van jezelf, zowel interesses, genderidentiteit of seksuele oriëntatie, is een proces. De ontwikkeling hiervan verschilt per leeftijd. Geef dus aan dat het heel normaal is als leerlingen het nog niet weten, of als ze hier vragen over hebben.

Wil je meer weten over vooroordelen verminderen? Luister dan naar aflevering 1 van seizoen 2 van de podcast 'Juffen en Meesters op Regenboogles', waarin onderzoeker Hanneke Felten meer vertelt over hoe je vooroordelen kan verminderen bij kinderen.

WAT WERKT MINDER GOED? ANDERS ZIJN BENADRUKKEN

Leg tijdens Paarse Vrijdag niet de nadruk op 'anders zijn': zeg bijvoorbeeld niet hoe bijzonder het is dat Miryam er anders uitziet dan de meeste andere kinderen in de klas, maar benadruk dat iedereen er anders uitziet en dat er veel verschillende kinderen bestaan. Zo bevestig je diversiteit als norm.

VERDELEN

Verdeel, bijvoorbeeld bij spelletjes of tijdens sport, de klas niet altijd in 'jongens' en 'meiden', maar zorg ervoor dat je de groepen steeds zo divers mogelijk maakt. Verdeel groepen bijvoorbeeld op basis van kleur van kleding.

NEGATIEVE STEREOTYPEN ONTKRACHTEN

Probeer negatieve stereotypen niet te weerleggen: zeg bijvoorbeeld niet dat het niet klopt dat alle homo's vrouwelijk zijn, want meester Marco is toch juist hartstikke stoer. Door het stereotype te herhalen wordt deze onbewust

juist bevestigd en zal meester Marco door de kinderen in de klas als uitzondering op de regel worden gezien.

VRAGEN NAAR ASSOCIATIES

Vraag niet naar associaties: vraag de klas bijvoorbeeld niet naar waar ze aan denken bij mensen met een migratieachtergrond of bij homoseksualiteit, want hierdoor worden vaak juist alle negatieve associaties en stereotypen genoemd en dus ook versterkt.

OPEN DISCUSSIE OF DEBAT

Organiseer geen open discussie of debat over mensenrechten van mensen die in de minderheid zijn. Stellingen als voor of tegen het 'homohuwelijk', of voor of tegen een moskee mogen bouwen, dan wel voor of tegen humane opvang voor vluchtelingen hebben weinig zin. Er is namelijk een kans dat negatieve meningen veel ruimte krijgen en dit kan ervoor zorgen dat ook andere kinderen sterkere vooroordelen krijgen die ze voorheen niet hadden.

PODCAST JUFFEN EN MEESTERS OP REGENBOOGLES

Luister het derde seizoen van de podcast 'Juffen en meesters op Regenboogles'

In aanloop naar Parse Vrijdag kun je dit schooljaar wederom luisteren naar de podcast Juffen en meesters op Regenboogles. In kortere afleveringen gaat Jeroen Horvers, pedagoog en programmamanager lhbt+-educatie bij COC Nederland, in gesprek met verschillende mensen uit het onderwijsveld. De podcast is vooral gericht op onderwijsprofessionals, maar is waardevol voor iedereen die meer wil leren over het bespreekbaar maken van seksuele- en genderdiversiteit in het primair onderwijs.

Op toegankelijke wijze delen Jeroen en zijn gasten hun ervaringen en bieden zij handige tips. Naast onderwijsprofessionals komen er ook andere experts aan het woord. Thema's zoals diversiteit, schoolbeleid, vooroordelen, religie, genderidentiteit, een veilige schoolomgeving en genderstereotypen worden uitgebreid besproken.

ELKE AFLEVERING BESTAAT UIT:

- Een korte tip van een kind over jezelf kunnen zijn
- Een gesprek tussen leerkrachten, ervaringsdeskundigen en andere experts
- 'Debunk de fabel', de rubriek waarin mythes over thema's worden ontkracht

WORD ONDERDEEL VAN DE LERARENKAMER

De Lerarenkamer PO is een netwerk van onderwijsprofessionals in het basisonderwijs die zich inzetten voor de inclusie en acceptatie van seksuele, gender- en familiediversiteit bij hen op school. Iedere professional in het primair onderwijs kan lid worden van dit netwerk. Leden van de lerarenkamer ontmoeten elkaar tijdens live en online bijeenkomsten, denken mee bij het ontwikkelen van lesmateriaal en delen samen informatie en ervaringen.

COC faciliteert ontmoetingen en informatie-uitwisseling en biedt waar nodig ondersteuning in het ontwikkelen van kennis en vaardigheden. Binnen het netwerk staat uitwisseling en samenwerking centraal, want samen sta je sterk. Zo creëren we een veilige schoolomgeving voor iedereen.

Meld je aan via:

www.onderwijs.coc.nl/de-lerarenkamer

Bedankt voor je inzet.

Dankzij jou voelen kinderen zich hopelijk meer vrij om zichzelf te zijn!

Wil je meer weten over voorbereidingen voor Paarse Vrijdag, schoolvisie en tips & tricks over inclusief lesgeven? In de andere handleiding 'Voorbereiding Paarse Vrijdag – en alle andere dagen' staan tips voor Paarse Vrijdag en de rest van het jaar.

Wil je betrokken blijven bij COC Nederland? Sluit je dan aan bij onze lerarenkamer via de QR code



Lerarenkamer

COLOFON

Dit is een uitgave van COC Nederland
Voor meer informatie, neem contact op via basisschool@coc.nl
Paarse Vrijdag is een geregistreerd merk van Federatie COC Nederland

